

Falsificabilitatea (Karl Popper)

Nicolae Sfetcu

13.05.2019

Sfetcu, Nicolae, "Falsificabilitatea (Karl Popper)", SetThings (13 mai 2019), MultiMedia (ed.), URL = <https://www.telework.ro/ro/falsificabilitatea-karl-popper/>

Email: nicolae@sfetcu.com



Acest articol este licențiat sub Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International. Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Extras din:

Sfetcu, Nicolae, "Distincția dintre falsificare și respingere în problema demarcației la Karl Popper", SetThings (3 iunie 2018), MultiMedia (ed.), DOI: 10.13140/RG.2.2.10444.72329, ISBN 978-606-033-139-1, URL = <https://www.telework.ro/ro/e-books/distinctia-dintre-falsificare-si-respingere-in-problema-demarcatiei-la-karl-popper/>

Falsificabilitatea (Karl Popper)

Karl Popper a propus falsificabilitatea ca un criteriu important în diferențierea dintre știință și pseudoștiință. El susține că *verificarea și confirmarea nu pot juca niciun rol în formularea unui criteriu satisfăcător de delimitare*. În schimb, propune ca teoriile științifice să se deosebească de teoriile ne-științifice prin *pretenții testabile* pe care viitoarele observații le-ar putea dezvălui a fi false. Popper atrage atenția asupra faptului că teoriile științifice sunt caracterizate prin existența unor *falsificatori potențiali* - declarații care ar putea fi descoperite ca fiind false.

Popper este un realist care susține că teoriile științifice urmăresc adevărul, nu crede că dovezile empirice ne pot oferi vreodată motive pentru a crede că o teorie este adevărată sau poate fi adevărată. În acest sens, Popper este un falibilist, afirmând că *este imposibil să se justifice*

convingerea că o anumită teorie științifică este adevărată. Unde alții văd progresul științei confirmând adevărul diferitelor revendicări particulare, Popper descrie știința ca progresând pe un model evolutiv, observațiile selectând împotriva teoriilor nepotrivite prin falsificarea lor. (Shea 2017) Astfel, termenul *falsificabilitate* este sinonim cu *testabilitatea*.

”Propunerea mea se bazează pe o *asimetrie* între verificabilitate și falsificabilitate; o asimetrie care rezultă din forma logică a afirmațiilor universale. Deoarece acestea nu sunt derivate niciodată din afirmații singulare, ele pot fi contrazise de afirmații singulare.”

- Karl Popper, *Logica descoperirii științifice*, (Popper 1934, 19)

Popper a subliniat faptul că afirmațiile nefalsificabile sunt importante în știință. Contrar intuiției, afirmațiile nefalsificabile pot fi încorporate în - și deductiv generate de - teorii falsificabile. Popper a inventat noțiunea de programe de cercetare metafizică pentru a numi astfel de idei nefalsificabile. Spre deosebire de pozitivism, care a considerat că declarațiile sunt lipsite de sens dacă nu pot fi verificate sau falsificate, Popper a susținut că falsificabilitatea este doar un caz special al noțiunii mai generale de criticabilitate, chiar dacă a recunoscut că respingerea empirică este una dintre metodele cele mai eficiente prin care teoriile pot fi criticate. Criticabilitatea, spre deosebire de falsificabilitate și, deci, de raționalitate, poate fi cuprinzătoare (fără limite logice), deși această afirmație este controversată, chiar și printre susținătorii filozofiei și raționalismului lui Popper.

Falsificarea deductivă inițială (naivă, dogmatică, sau naturalistă) a declarațiilor are loc prin *modus tollens*, prin intermediul unei anumite observații. Logica falsificării naive este valabilă dar limitată, datorită posibilelor "ajustări compensatorii". Popper recunoscut aceste limitări (Popper 1934) ca răspuns la criticile lui Pierre Duhem. W. V. Quine a numit acest argument *holism de confirmare*. Pentru a falsifica logic un universal se poate găsi o afirmație singulară adevărată falsificabilă, dar este întotdeauna posibilă *schimbarea* declarației universale sau a afirmației

existențiale, astfel încât să nu se producă falsificarea. Astfel, falsificarea naivă nu permite oamenilor de știință să prezinte o falsificare definitivă a declarațiilor universale.

Popper a negat că ar fi imaginat o astfel de teorie naivă a falsificării:

”Ceea ce aş dori să contest este faptul că aş fi elaborat vreodată o asemenea teorie naivă a falsificării. De la bun început am subliniat în lucrarea mea publicată în 1933, și mai ales în cea din 1934, că poți să te sustragi oricărei infirmări, dar că este foarte important să încerci să-ți clădești teoria în așa fel încât ea să poată fi infirmată.... niciodată nu trebuie să se renunțe la o teorie. Se mai poate încerca - și asta am spus-o explicit în Logica cercetării - salvarea teoriei cu ajutorul unor ipoteze ajutătoare sau cu alte mijloace.” (Popper and Lorenz 1985, 51)

Pentru a depăși aceste probleme, Popper a imaginat că știința progresa prin respingerea succesivă a teoriilor falsificate păstrând pe cele cu putere explicativă mai mare, mai degrabă decât prin declarații falsificate.

A doua formă de falsificare luată în considerare a fost cea *metodologică*. Falsificatorul face aceleași ipoteze de bază ca în falsificarea dogmatică, dar se numesc *tentative*, un set de presupuse cu ajutorul cărora se încearcă falsificarea teoriilor. Falsificarea metodologică susține deciziile *riscante*. Deși alegerea pe care o facem ar putea fi greșită, falsificatorul metodologic vede acest lucru ca pe o *problemă a celor mai puține două rele*. Paul Newall afirmă că este greu de criticat *falsificaționismul metodologic* pentru simplul motiv că *este nefalsificabil*. (Newall 2005)

Pentru a reduce convenționalismul din falsificarea metodologică, Popper a conceput o versiune *sofisticată* a falsificării pe baza unor condiții impuse, respectiv noua teorie să aibă un *conținut empiric în exces*, să explice tot ce a fost explicat anterior și unele dintre aceste predicții noi să fi fost confirmate prin experiment. O teorie nu trebuie respinsă ca fiind falsă *până când nu se dezvoltă una mai bună*. Aceasta ne conduce la o noțiune de *creștere sau dezvoltare a teoriilor* în locul falsificării dogmatice care le acceptă sau le respinge în cazuri singulare, și *niciun experiment nu poate fi crucial, dacă nu este interpretat ca atare după eveniment în lumina unei noi teorii pentru care oferă coroborarea*. În cele din urmă, ideea de proliferare a teoriilor

(pluralism) este importantă pentru falsificarea sofisticată, spre deosebire de varianta dogmatică. (Newall 2005) *Conflictul în știință nu este astfel între teorii și experimente, ci întotdeauna între teorii rivale.*

”În timp ce eu nu pretind științei nici un fel de certitudine finală prin urmare nici nu o obțin, convenționalistul caută în știință „un sistem de cunoaștere bazat pe temeuri-ultime“, pentru a folosi o frază a lui Dingler” (Popper 1985, 152)

Lakatos afirmă că falsificaționismul sofisticat se deosebește de cel naiv atât în regulile de acceptare (sau "criteriul de delimitare"), cât și în regulile sale de *falsificare* sau eliminare. Nu există nici o falsificare înainte de apariția unei teorii mai bune. Dar atunci caracterul distinctiv negativ al falsificării naive dispare; critica devine mai dificilă și, de asemenea, pozitivă, constructivă. (Lakatos 1970)

Problema falsificării sofisticate este însă tocmai multitudinea teoriilor luate în considerare. În cazul a două teorii incompatibile, trebuie să ne întoarcem la aspectele convenționale ale falsificării metodologice sau la ipotezele incontestabile ale falsificării dogmatice pentru a face o alegere. Apelarea la fapte noi coroborate presupune o delimitare clară între termeni observaționali și teoretici, cu decizii convenționale cu privire la ceea ce constituie cunoștințe "de bază". Pentru falsificarea naivă știința se dezvoltă prin respingerea experimentală succesivă a teoriilor; proliferarea constantă a teoriilor este opțională, dar nu obligatorie. Pentru falsificarea sofisticată, proliferarea teoriilor nu poate aștepta până când teoriile acceptate sunt "respinse". În timp ce falsificaționismul naiv accentuează "urgența înlocuirii unei ipoteze falsificate cu una mai bună", falsificarea sofisticată subliniază urgența înlocuirii oricărei ipoteze cu cea mai bună. (Lakatos 1970)

Popper afirmă că

”Sistemul de enunțuri de bază. în sensul în care folosesc eu termenul, include mai degrabă toate enunțurile singulare auto-consistente care au o anumită formă logică — toate enunțurile

singulare factuale care pot fi concepute ca atare. Astfel, sistemul enunțurilor de bază va conține multe enunțuri reciproc incompatibile.” (Popper 1985, 156)

”O teorie va fi numită „empirică“ sau „falsificabilă“ dacă împarte în mod ambiguu mulțimea tuturor enunțurilor de bază posibile în următoarele două subclase nevide. În primul rând, mulțimea tuturor acelor enunțuri de bază cu care aceasta este inconsistentă (sau pe care îl elimină sau interzice): numim această mulțime, mulțimea falsificatorilor potențiali ai teoriei, iar în al doilea rând mulțimea acelor enunțuri elementare pe care nu le contrazice (sau pe care le „permite“). Putem spune mai concis că o teorie este falsificabilă dacă mulțimea falsificatorilor ei potențiali nu este vidă.” (Popper 1985, 157)

Bibliografie

- Lakatos, Imre. 1970. “Falsification and the Methodology of Scientific Research Programs.” 1970. http://www.stephenjaygould.org/ctrl/lakatos_prediction.html.
- Newall, Paul. 2005. “Falsificationism.” 2005. <https://web.archive.org/web/20070708134433/galilean-library.org/falsificationism.html>.
- Popper, Karl. 1934. *Logica Cercetării*.
- . 1985. “Filosofie Socială Și Filosofia Științei.” 1985. <http://www.edituratrei.ro/carte/karl-r-popper-filosofie-sociala-si-filosofia-stiintei/1085/>.
- Popper, Karl, and Konrad Lorenz. 1985. *Viitorul Este Deschis*.
- Shea, Brendan. 2017. “Karl Popper.” 2017. <http://www.iep.utm.edu/pop-sci/>.